

Sygn. akt **IC 1132/08**

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 stycznia 2012 roku

Sąd Okręgowy w Warszawie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: **SSO Alicja Fronczyk**

Protokolant: sekr. sąd. Paulina Bondel

po rozpoznaniu w dniu 11 stycznia 2012 roku w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa A. D. (1), J. G. (1), A. G., W. G., C. S., M. K. (1), P. K. (1), C. K., G. L., A. K. (1), J. K. (1), E. G. (1), K. K. (1), D. K. i K. K. (2)

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Ministra Gospodarki
o zapłatę

I. Zasądza od pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Ministra Gospodarki na rzecz powodów:

- a. A. D. (1) kwotę 380 000 zł. (trzysta osiemdziesiąt tysięcy złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2012 roku do dnia zapłaty;
- b. J. G. (1) kwotę 118 750 zł. (sto osiemnaście tysięcy siedemset pięćdziesiąt złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2012 roku do dnia zapłaty;
- c. A. G. kwotę 118 750 zł. (sto osiemnaście tysięcy siedemset pięćdziesiąt złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2012 roku do dnia zapłaty;
- d. W. G. kwotę 35 625 zł. (trzydzieści pięć tysięcy sześćset dwadzieścia pięć złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2012 roku do dnia zapłaty;
- e. C. S. kwotę 76 000 zł. (siedemdziesiąt sześć tysięcy złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2012 roku do dnia zapłaty;
- f. M. K. (1) kwotę 76 000 zł. (siedemdziesiąt sześć tysięcy złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2012 roku do dnia zapłaty;
- g. P. K. (1) kwotę 76 000 zł. (siedemdziesiąt sześć tysięcy złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2012 roku do dnia zapłaty;
- h. C. K. kwotę 19 000 zł. (dziewiętnaście tysięcy złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2012 roku do dnia zapłaty;
- i. G. L. kwotę 19 000 zł. (dziewiętnaście tysięcy złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2012 roku do dnia zapłaty;

j. A. K. (1) kwotę 19 000 zł. (dziewiętnaście tysięcy złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2012 roku do dnia zapłaty;

k. J. K. (1) kwotę 19 000 zł. (dziewiętnaście tysięcy złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2012 roku do dnia zapłaty;

l. E. G. (1) kwotę 13 986 zł. (trzynaście tysięcy dziewięćset osiemdziesiąt sześć złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2012 roku do dnia zapłaty;

m. K. K. (1) kwotę 13 986 zł. (trzynaście tysięcy dziewięćset osiemdziesiąt sześć złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2012 roku do dnia zapłaty;

n. D. K. kwotę 13 986 zł. (trzynaście tysięcy dziewięćset osiemdziesiąt sześć złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2012 roku do dnia zapłaty;

o. K. K. (2) kwotę 13 986 zł. (trzynaście tysięcy dziewięćset osiemdziesiąt sześć złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2012 roku do dnia zapłaty;

II. w pozostałym zakresie oddala powództwo;

III. zasądza od pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Ministra Gospodarki na rzecz każdego z powodów A. D. (1), J. G. (1), A. G., W. G., C. S., M. K. (1), P. K. (1), C. K., G. L., A. K. (1), J. K. (1), E. G. (1), K. K. (1), D. K. i K. K. (2) kwotę po 480 zł. (czteryście dziewięćdziesiąt siedem złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

IV. zasądza od pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Ministra Gospodarki na rzecz powodów: C. S., M. K. (1) i P. K. (1) kwotę po 2 150,70 zł. (dwa tysiące sto pięćdziesiąt złotych siedemdziesiąt groszy), G. L. i A. K. (1) kwotę po 2 817,70 zł. (dwa tysiące osiemset siedemnaście złotych siedemdziesiąt groszy), a na rzecz powódki E. G. (1) kwotę 2 377,70 zł. (dwa tysiące trzysta siedemdziesiąt siedem złotych siedemdziesiąt groszy) tytułem zwrotu kosztów sądowych.

Sygn. akt IC 1132/08

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 05 grudnia 2008 roku powodowie A. D. (1), J. G. (1), A. G., W. G., C. S., M. K. (1), P. K. (1), C. K., G. L., A. K. (1), J. K. (1), E. G. (1), K. K. (1), D. K. i K. K. (2) domagali się zasądzenia od pozwanego Skarbu Państwa – Ministra Gospodarki i Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi kwoty odszkodowania w zakresie szkody rzeczywistej i utraconych korzyści za szkodę poniesioną na skutek wydania decyzji administracyjnej – zarządzenia Ministra Skupu z dnia 30 listopada 1955 roku w sprawie ustanowienia przymusowego zarządu państwowego nad młynem (...)położonym w miejscowości R., powiecie (...) - stanowiącym współwłasność w 2/3 częściach A. D. (1), B. K. i F. G., których powodowie są następcami prawnymi oraz decyzji w postaci orzeczenia (...)z dnia 24 marca 1962 roku w sprawie przejścia na własność Państwa tego przedsiębiorstwa, których nieważność stwierdził Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi decyzją z dnia 06 grudnia 2005 roku oraz decyzją z dnia 19 stycznia 2007 roku (k. 3-13). Powodowie domagali się także zasądzenia na swoją rzecz od pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego (k. 6-7).

Pozwany Skarb Państwa – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi i Minister Gospodarki w odpowiedzi na pozew złożonej dnia 14 maja 2009 roku wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych, podnosząc zarzut przedawnienia roszczenia na podstawie art. 442¹ § 1 k.c., kwestionując powództwo tak co do zasady, jak i wysokości (k. 185-190). Pozwany twierdził, iż stwierdzenie nieważności aktów nacjonalizacyjnych doprowadziło do ich wyeliminowania z obrotu prawnego ze skutkiem ex tunc, tym samym własność przedsiębiorstwa wróciła do właścicieli – w tym powodów (k. 190-191). Ponadto pozwany wskazał, że powodowie mogą domagać

się co najwyżej odszkodowania z tytułu obniżenia wartości przedsiębiorstwa w stosunku do jego wartości z dnia nacjonalizacji, jednak winny zostać uwzględnione nakłady remontowe poczynione przez użytkownika młyna (k. 192). Wreszcie pozwany zarzucił całkowitą bezzasadność roszczenia o utracone korzyści powołując się w tej mierze na orzecznictwo Sądu Najwyższego, w świetle którego odszkodowanie w granicach *lucrum cessans* nie należy się, jeżeli szkoda wynika z decyzji wydanej przed dniem wejścia w życie Konstytucji RP z 1997 roku (k. 192-193).

W piśmie procesowym z dnia 09 grudnia 2011 roku powodowie zajęli ostateczne stanowisko cofając pozew ze zrzeczeniem się roszczenia w części dotyczącej utraconych korzyści. W tym zakresie powodowie wnieśli o nieobciążanie ich kosztami procesu na zasadzie art. 102 k.p.c. (k. 479-480). Zmodyfikowali swe żądanie w granicach *damnum emergens* w ten sposób, że wnieśli o zasądzenie od pozwanego na rzecz:

1. A. D. (1) kwoty 409 223 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 grudnia 2005 roku do dnia zapłaty,
2. J. G. (1) kwoty 127 882,19 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 grudnia 2005 roku do dnia zapłaty,
3. A. G. kwoty 127 882,19 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 grudnia 2005 roku do dnia zapłaty,
4. W. G. kwoty 38 364,66 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 grudnia 2005 roku do dnia zapłaty,
5. C. S. kwoty 81 844,60 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 grudnia 2005 roku do dnia zapłaty,
6. M. K. (1) kwoty 81 844,60 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 grudnia 2005 roku do dnia zapłaty,
7. P. K. (1) kwoty 81 844,60 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 grudnia 2005 roku do dnia zapłaty,
8. C. K. kwoty 20 461,15 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 grudnia 2005 roku do dnia zapłaty,
9. G. L. kwoty 20 461,15 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 grudnia 2005 roku do dnia zapłaty,
10. A. K. (1) kwoty 20 461,15 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 grudnia 2005 roku do dnia zapłaty,
11. J. K. (1) kwoty 20 461,15 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 grudnia 2005 roku do dnia zapłaty,
12. E. G. (1) kwoty 15 061,68 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 grudnia 2005 roku do dnia zapłaty,
13. K. K. (1) kwoty 15 061,68 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 grudnia 2005 roku do dnia zapłaty,
14. D. K. kwoty 15 061,68 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 grudnia 2005 roku do dnia zapłaty,
15. K. K. (2) kwoty 15 061,68 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 grudnia 2005 r. do dnia zapłaty (k. 479-481).

Pozwany Skarb Państwa – Minister Gospodarki i Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi na rozprawie w dniu 09 grudnia 2011 roku wniósł o oddalenie powództwa (k. 488).

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

Na podstawie umowy zawartej w dniu 01 września 1949 roku A. D. (1), B. K., F. G. nabyli na współwłasność w częściach równych udział wynoszący dwie trzecie w prawie własności młyna (...)posadowionego na nieruchomości położonej w R., powiat (...)(**dowód:** umowa k. 340-347).

Zarządzeniem Ministra (...)nr (...)z dnia 30 listopada 1955 roku wydanym na podstawie dekretu Naczelnika Państwa z dnia 16 grudnia 1918 roku w przedmiocie przymusowego zarządu państwowego (Dz. U. nr 21, poz. 67) nad młynem (...)położonym w miejscowości R., powiat (...), stanowiącym współwłasność A. D. (1), B. K., F. G. w 2/3 częściach ustanowiono przymusowy zarząd państwowy powierzając go (...)w E.; objęcie poszczególnych składników przedsiębiorstwa nastąpiło protokołem zdawczo odbiorczym z dnia 16 grudnia 1955 roku (okoliczność bezsporna).

W skład młyna wchodziła działka gruntu o powierzchni 1066m², na której posadowiony był budynek młyński, motorownia zbudowane z kamienia i cegły, o dachu pokrytym blachą. Posiadał maszyny i urządzenia techniczne, narzędzia i pomoce warsztatowe stanowiące wyposażenie młyna i warsztatu (okoliczność niesporna, **dowód:** protokół zdawczo odbiorczy k. 348-349, akta administracyjne).

Orzeczeniem (...)z dnia 24 marca 1962 roku wydanym na podstawie art. 2 ustawy z dnia 25 lutego 1958 roku o uregulowaniu stanu prawnego mienia pozostającego pod przymusowym zarządem państwowym stwierdzono przejście na własność Państwa tego przedsiębiorstwa (okoliczność bezsporna).

Ostateczną decyzją Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 06 grudnia 2005 roku stwierdzono nieważność zarządzenia Ministra (...)z dnia 30 listopada 1955 roku, a decyzją Ministra Gospodarki z dnia 31 grudnia 2003 roku stwierdzono, że nieważne jest orzeczenie(...)z dnia 24 marca 1962 roku w sprawie stwierdzenia przejścia na własność Państwa młyna (...) (okoliczność bezsporna, **dowód:** decyzje k. 101-119).

W wyniku rozpoznania wniosku powodów o przyznanie im w trybie administracyjnym odszkodowania za wydanie nieważnych decyzji administracyjnych postanowieniem z dnia 12 czerwca 2008 roku Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi zwrócił wniosek wskazując, że skoro decyzje stwierdzające nieważność orzeczeń nacjonalizacyjnych zostały wydane po dniu 01 września 2004 roku, to w sprawie nie ma zastosowania tryb odszkodowawczy określony w art. 160 k.p.a., lecz strona winna dochodzić odszkodowania bezpośrednio przed sądem powszechnym (**dowód:** postanowienie k. 122-125).

Wskutek czynności prawnych dokonanych wobec przedsiębiorstwa po jego przejściu przez Skarb Państwa na własność, aktualnym współwłaścicielem nieruchomości, na której posadowiony był młyn są osoby trzecie: T. i D. małżonkowie N. oraz K. N. (**dowód:** decyzja k. 113-114).

Wartość rynkowa przedsiębiorstwa – młyna (...) według jego stanu na dzień 30 listopada 1955 roku oraz cen aktualnych obejmując nieruchomość gruntową, budynki oraz urządzenia i maszyny młyńskie, narzędzia i pomoce warsztatowe wynosi 1 710 000 zł., a biorąc pod uwagę udział poprzedników prawnych powodów we współwłasności wynoszący 2/3 sanowi to kwotę 1 140 000 zł. (**dowód:** opinia biegłego M. C.k. 449-457, ustne wyjaśnienia opinii pisemnej k. 488-491).

Powodowie wchodzi w skład kręgu spadkobierców współwłaścicieli przedmiotowego młyna w 2/3 częściach: A. D. (1), B. K. i F. G. (okoliczność niesporna). A. D. (1) zmarł dnia (...) roku w Ł., a spadek po nim nabyli z mocy ustawy: żona – H. D. w 1/3 części, syn – A. D. (1) w 1/3 części i syn – A. D. (2) w 1/3 części (**dowód:** kserokopia postanowienia Sądu Rejonowego w Łomży z dnia 5 września 1996 roku, sygn. akt I Ns 548/96 k. 93). A. D. (2) zmarł dnia (...) roku w Ł., a spadek po nim nabyli z mocy ustawy: matka – H. D. w 3/8 części i brat – A. D. (1) w 5/8 części (**dowód:** kserokopia postanowienia Sądu Rejonowego w Łomży z dnia 10 sierpnia 2005 roku, sygn. akt I Ns 504/05 k. 94). H. D. zmarła dnia (...) roku w Ł., a spadek po niej z mocy ustawy nabył syn – A. D. (1) w całości (**dowód:** kserokopia postanowienia Sądu Rejonowego w Łomży z dnia 24 stycznia 2006 roku, sygn. akt I Ns 966/05 k. 95). Całość udziałów w spadku po A. D. (1) przysługuje jego synowi - A. D. (1). F. G. zmarł dnia 10 czerwca 1991 roku w R., a spadek po nim nabyli z mocy ustawy: żona – J. G. (2) w 1/4 części, córka – J. G. (1) w 3/16 części, syn – A. G. w 3/16 części, wnuk – W. G. w 3/32 części, wnuczka – E. G. (2) w 3/32 części, wnuczka – K. G. w 3/48 części, wnuk – P. G. w 3/48 części, wnuk – M. G. w 3/48 części (**dowód:** kserokopia postanowienia Sądu Rejonowego w Grajewie z dnia 1 grudnia 2004 roku, sygn. akt I Ns 304/04 k. 96). J. G. (2) zmarła dnia 10 maja 2005 roku, a spadek po niej nabyli z mocy testamentu: córka – J. G. (1), syn – A. G. (**dowód:** kserokopia postanowienia Sądu Rejonowego w Grajewie z dnia 24 października 2005 roku, sygn. akt I Ns 224/05 k. 97). Zgodnie z powyższym, udziały poszczególnych spadkobierców w spadku po F. G. wynoszą: J. G. (1) w 10/32 części, A. G. w 10/32 części, W. G. w 3/32 części, E. G. (2) w 3/32 części, K. G. w 2/32 części, P. G. w 2/32 części, M. G. w 2/32 części. B. K. zmarł dnia (...) roku w W., a spadek po nim nabyli z mocy ustawy: żona – E. K. w 5/20 części, syn – T. K. w 3/20 części, córka – C. S. w 3/20 części, córka – M. K. (1) w 3/20 części, syn – P. K. (1) w 3/20 części, syn – J. K. (2) w 3/20 części. J. K. (2) zmarł dnia (...) roku w W., zaś spadek po nim nabyli z mocy

ustawy: córka – E. G. (1) w 1/6 części, syn – K. K. (3) w 1/6 części, syn – D. K. w 1/6 części, córka – K. K. (2) w 1/6 części, syn – P. K. (2) w 1/6 części, syn – A. K. (2) w 1/6 części. E. K. zmarła dnia 1 sierpnia 1996 roku w W., a spadek po niej nabyli z mocy ustawy: syn T. K. w 6/30 części, córka – C. S. w 6/30 części, córka – M. K. (1) w 6/30 części, syn – P. K. (1) w 6/30 części, wnuczka – E. G. (1) w 1/30 części, wnuk – K. K. (3) w 1/30 części, wnuk – D. K. w 1/30 części, wnuczka – K. K. (2) w 1/30 części, wnuk – P. K. (2) w 1/30 części, wnuk – A. K. (2) w 1/30 części (**dowód**: kserokopia postanowienia Sądu Rejonowego dla Warszawy P. z dnia 20 listopada 2003 roku, sygn. akt II Ns 1256/03 k. 98-99). P. K. (2) zmarł dnia (...) roku w J., a spadek po nim nabyli z mocy ustawy: matka – H. A. w 18/48 części, siostra – E. G. (1) w 5/48 części, brat – K. K. (3) w 5/48 części, brat – D. K. w 5/48 części, siostra – K. K. (2) w 5/48 części, brat – A. K. (2) w 5/48 części, brat – G. A. w 5/48 części (**dowód**: kserokopia postanowienia Sądu Rejonowego w Białymstoku z dnia 6 czerwca 2005 roku, sygn. akt II Ns 1037/05, k. 100). T. K. zmarł dnia 30 kwietnia 2008 r. w J., a spadek po nim nabyli: żona – C. K. w 1/4 części, córka – G. L. w 1/4 części, syn – A. K. (1) w 1/4 części, córka – J. K. (1) w 1/4 części. Zgodnie z powyższym, udziały poszczególnych spadkobierców w spadku po B. K. wynoszą: C. S. w 288/1440 części, M. K. (1) w 288/1440 części, P. K. (1) w 288/1440 części, C. K. w 72/1140 części, G. L. w 72/1140 części, A. K. (1) w 72/1140 części, J. K. (1) w 72/1140 części, E. G. (1) w 53/1440 części, K. K. (3) w 53/1440 części, D. K. w 53/1440 części, K. K. (2) w 53/1440 części, A. K. (2) w 53/1440 części, H. A. w 18/1440 części, G. A. w 5/1440 części.

Stan faktyczny ustalony przez Sąd w niniejszej sprawie był pomiędzy stronami niesporny co do przysługiwania poprzednikom prawnym powodów prawa współwłasności przedsiębiorstwa młyńskiego (...) w R., wydania orzeczeń nacjonalizacyjnych, których nieważność następnie stwierdzono, następstwa prawnego powodów po dawnych współwłaścicielach młyńskiego. Sporna była kwestia istnienia roszczenia odszkodowawczego w sytuacji stwierdzenia nieważności orzeczeń nacjonalizacyjnych. W tym zakresie pozwany lansował tezę o powrocie prawa własności do powodów a w związku z tym o braku szkody po ich stronie, którą wywołałyby akty nacjonalizacyjne. Ponadto pozwany podniósł zarzut przedawnienia ewentualnych roszczeń powodów opierając go na treści art. 442¹ § 1 k.c., a wreszcie zakwestionował wysokość odszkodowania należnego powodom, w tym co do zasady roszczenie o utracone korzyści.

Sąd przydał walor wiarygodności wszystkim dowodom z dokumentów zgromadzonych w sprawie nie znajdując podstaw do ich zanegowania. Dowody z dokumentów - w przeważającej mierze decyzje administracyjne oraz postanowienia spadkowe, korzystając z materialnej mocy dowodowej wynikającej z treści art. 244 k.p.c., stanowią dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone. Dowód z protokołu zdawczo odbiorczego, na podstawie którego ustalony został zespół składników mienia ruchomego powodowego przedsiębiorstwa nie był przez strony kwestionowany, dlatego Sąd uznał jego moc dowodową i przydał walor wiarygodności.

Ustalając wysokość należnego powodom odszkodowania Sąd oparł się na dowodzie z pisemnej opinii biegłego sądowego M. C., który to dowód ocenił jako mający dużą wartość dowodową z uwagi na wiedzę i kompetencje biegłego. Biegły w opinii w sposób obiektywny, rzetelny, logiczny i rzeczowy wyjaśnił metodologię przyjętą do wyceny wartości rynkowej przedsiębiorstwa młyńskiego. Po złożeniu ustnych wyjaśnień przez biegłego, w których biegły odniósł się do zarzutów Skarbu Państwa dotyczących metody wyceny młyńskiego Sąd uznał, że wyjaśnienia biegłego są przekonujące. Biegły logicznie wytłumaczył, iż przyjęta przez niego metoda w okolicznościach sprawy jest jedyną poprawną metodą służącą ustaleniu wartości przedsiębiorstwa i wcale nie stanowi o wycenie korzyści, które można uzyskać z przedsiębiorstwa, takiego jak wyceniane. Wycena przedsiębiorstwa poprzez odniesienie się do dochodów możliwych do uzyskania z niego nie stanowi ustalenia utraconych korzyści – jak twierdzi pozwany, lecz jest jedną z metod wyceny samego przedsiębiorstwa i to jest zrozumiałe. Okoliczność, iż biegły M. C. dotąd nie dokonywał wyceny takiego przedsiębiorstwa, jak młyn, nie ma według oceny Sądu znaczenia przesądzającego o konieczności zasięgnięcia opinii innego biegłego, ponieważ analiza sporządzonej opinii prowadzi do wniosku o jej całkowitej formalnej i merytorycznej poprawności. Opinia nie zawiera luk w rozumowaniu nie dających się uzasadnić logicznie, a wszystkie założenia konieczne z punktu widzenia dokonania prawidłowych ustaleń, mają zakotwiczenie w dokumentach zawartych w aktach sprawy bądź dołączonych do nich aktach administracyjnych. Z tego powodu wniosek pozwanego o dopuszczenie dowodu z opinii kolejnego biegłego Sąd oddalił postanowieniem wydanym na rozprawie w dniu 11 stycznia 2012 roku, a pozwany nie zgłosił zastrzeżenia w trybie art. 162 k.p.c. o uchybieniu Sądowi w tym zakresie (k. 510). Sąd nie oparł ustaleń faktycznych na opinii biegłego M. K. (2) wydanej w tej sprawie uznając, że

opinia biegłego M. C. zawiera wycenę przedsiębiorstwa jako całości – łącznie z jego składnikami ruchomymi. Okazało się zatem, iż opinia biegłego M. K. (2) nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo zasługuje na uwzględnienie, choć nie w całości.

Podstawą formalnoprawną dochodzonego w niniejszej sprawie roszczenia jest art. 160 § 1 k.p.a. Zgodnie z jego brzmieniem stronie, która poniosła szkodę na skutek wydania decyzji z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a. albo stwierdzenia nieważności takiej decyzji służy roszczenie o odszkodowanie, chyba, że ponosi ona winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie. Przepis ten został uchylony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 roku o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 162, poz. 1692) z dniem 01 września 2004 roku, ale mimo zmiany regulacji i uchylenia przepisu art. 160 k.p.a., zgodnie z brzmieniem art. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 roku, będzie on miał zastosowanie w rozpoznawanej sprawie, gdyż do zdarzeń i stanów prawnych powstałych przed dniem jej wejścia w życie, stosuje się przepisy dotychczasowe w brzmieniu obowiązującym do dnia jej wejścia w życie. Akty nacjonalizacyjne wydane zostały przed dniem 01 września 2004 roku, czyli przed uchyleniem art. 160 k.p.a., a to implikuje przyjęcie przez Sąd za podstawę prawną żądania zgłoszonego przez powódów właśnie uchylone przepisy art. 160 k.p.a. Zgodnie z art. 5 ustawy z 2004 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw /Dz. U. nr 162, poz. 1692/ wprowadzającej nowe regulacje dotyczące odpowiedzialności za szkody wyrządzone w związku z wykonywaniem władzy publicznej, zmiany nią wprowadzone nie mają zastosowania do zdarzeń i stanów prawnych powstałych przed wejściem w życie ustawy. W tym zakresie stosuje się bowiem przepisy art. 417, 419, 420, 420¹ k.c. oraz art. 153, 160, 161 § 5 k.p.a. w brzmieniu dotychczasowym (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 07 lipca 2005 r., IV CK 52/05). Ostatecznie kwestię tę przesądził Sąd Najwyższy w uchwale pełnego składu z dnia 31 marca 2011 roku wskazując, że do roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej ostateczną decyzją administracyjną wydaną przed dniem 01 września 2004 roku, której nieważność lub wydanie z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. stwierdzono po tym dniu, ma zastosowanie art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a., a zatem z pominięciem administracyjnego trybu dochodzenia odszkodowania (III CZP 112/10, OSNC 2011/7-8/75).

Zgodnie z brzmieniem art. 160 § 2 k.p.a. do odszkodowania stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego, z wyłączeniem art. 418 tego kodeksu.

Przesłankami odpowiedzialności odszkodowawczej jest powstanie szkody oraz istnienie normalnego związku przyczynowego pomiędzy szkodą a zdarzeniem, które ją wywołało. Punktem wyjścia przy badaniu istnienia normalnego związku przyczynowego jest ustalenie, czy fakt wskazany jako przyczyna szkody stanowi *conditio sine qua non* jej wystąpienia, tj. czy szkoda nastąpiłaby również wtedy, gdyby nie doszło do wydania decyzji niezgodnej z prawem oraz czy zaistniała szkoda jest normalnym następstwem zdarzenia wskazanego jako jej przyczyna. W kontekście niniejszej sprawy wskazać należy, iż jeśliby nie doszło do wydania pierwszej z unieważnionych decyzji - zarządzenia z dnia 30 listopada 1955 roku, powodowie (ich poprzednicy prawni) zachowaliby w tej dacie, a także po niej zarząd nad należącym do nich przedsiębiorstwem. Jeśliby natomiast nie doszło do wydania w dniu 24 marca 1962 roku decyzji stwierdzającej przejście na własność Państwa przedmiotowego przedsiębiorstwa, pozostawaliby oni w tej dacie, jak również po niej, jego współwłaścicielami. Skutkiem decyzji z listopada 1955 była więc faktyczna „utrata przedsiębiorstwa”, w tym maszyn, urządzeń i materiałów, którymi Państwo mogło swobodnie dysponować, w tym zbywać je i zużywać. Zarząd państwowy w zakresie wyposażenia warsztatowego przedsiębiorstwa przejął większość istotnych uprawnień właścicielskich, a decyzja z 1962 roku była w tym zakresie jedynie dopełnieniem przejścia cywilnego (prawnorzecowego) tytułu właścicielskiego do całości, w tym nieruchomości, na rzecz Skarbu Państwa. Pomimo stwierdzenia nieważności decyzji nacjonalizacyjnych powodom nie została przywrócona odjęta uprzednio własność przedsiębiorstwa w jakimkolwiek zakresie, a to wobec istnienia prawa osób trzecich do nieruchomości, na której posadowione było przedsiębiorstwo młyńskie. Zatem skoro powodowie nie „odzyskali” na skutek decyzji unieważniających orzeczenia nacjonalizacyjne przedsiębiorstwa młyńskiego, czyli utracili przejęty na skutek wadliwych decyzji – pierwszej z 1955 roku i dopełniającej ją – drugiej z 1962 roku – majątek, to ponieśli rzeczywistą szkodę, której mogą dochodzić przed Sądem na podstawie art. 160 § 1 k.p.a. w zw. z art. 361 k.c. Szkodą,

w rozumieniu prawa cywilnego, jest powstała wbrew woli poszkodowanego różnica między obecnym jego stanem majątkowym a tym stanem, jaki zaistniałby, gdyby nie nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę (tak Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 11 lipca 1957 roku, 2 CR 304/57, OSN 1958, nr III, poz. 76 oraz w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 1963 roku, IH PO 31/63, OSNCP 1964, nr 7-8, poz. 128 czy też w wyroku z dnia 16 kwietnia 2002 roku w sprawie V CKN 960/00 oraz z dnia 15 listopada 2002 roku w sprawie V CKN 1325/00).

Powodom należy się zatem odszkodowanie za nieodwracalne skutki będące efektem rzeczonych decyzji tj. pozbawienia własności nieruchomości, zabudowań oraz narzędzi, maszyn i materiałów, które zostały definitywnie utracone na rzecz osób trzecich.

W tej sytuacji zgodnie z brzmieniem art. 160 § 3 k.p.a. powodom przysługuje odszkodowanie od organu, który wydał decyzje z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a.

Jak wykazano wyżej prawnie wadliwymi były: zarządzenie Ministra Skupu z dnia 30 listopada 1955 roku w sprawie ustanowienia przymusowego zarządu państwowego nad przedsiębiorstwem młyńskim a także orzeczenie Przewodniczącego Komitetu Drobnej Wytwórczości z 24 marca 1962 roku w sprawie stwierdzenia przejścia na własność Państwa tego przedsiębiorstwa. Ponieważ organy, które te decyzje wydały już nie istnieją, wobec tego odpowiedzialność odszkodowawcza obciąża następcę prawnego organów, które te prawnie wadliwe decyzje wydały, a którym jest obecnie Minister Gospodarki i Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi. W ocenie Sądu obydwie jednostki ponoszą współodpowiedzialność za wadliwe decyzje administracyjne swych poprzedników, ponieważ jedna decyzja odebrała zarząd majątkiem nie powodując jego definitywnej utraty, a druga – choć deklaratoryjna – ostatecznie odjęła prawo rzeczowe powodom.

W ocenie Sądu pierwszy skutek, a więc strata w majątku powodów, nastąpiła już w chwili wydania zarządzenia przez Ministra Skupu z dnia 30 listopada 1955 roku w sprawie ustanowienia przymusowego zarządu państwowego nad młynem poprzedników prawnych powodów, co uniemożliwiło im funkcjonowanie w granicach posiadanego prawa. To sprawia, że stan składników przedsiębiorstwa, za które obecnie powodowie dochodzą odszkodowania należało ustalać na datę tego zarządzenia, a nie orzeczenia z 1962 roku, które jedynie potwierdzało istniejącą od 7 lat sytuację.

Ustalając aktualną wartość składników majątku powodów Sąd uznał, że uzasadnione jest ich żądanie łącznie na kwotę 1 140 000 zł. zgodnie z wyceną biegłego M. C. oraz wysokością udziałów we współwłasności przypadającą poprzednikom prawnym powodów oraz samym powodom według ich udziałów spadkowych po byłych współwłaścicielach młyna. Sąd nie uwzględnił zarzutu pozwanego o konieczności uwzględnienia nakładów na nieruchomość dokonanych przez jej użytkownika w czasie, gdy istniały w obrocie prawnym akty nacjonalizacyjne, ponieważ uznał, że skoro powodowie w żadnym zakresie nie odzyskali swej własności, to ich szkoda obejmuje to, co zostało odebrane ich poprzednikom prawnym w 1955 roku i dotąd faktycznie nie zwrócone. W żadnym wszak zakresie powodowie nie skorzystali z owych nakładów poczynionych na młyn.

Odnosząc się do zarzutu przedawnienia roszczeń powodów stwierdzić należy, że nie zasługuje on na uwzględnienie. Stosownie bowiem do § 3 art. 160 k.p.a. roszczenie o odszkodowanie przedawnia się z upływem lat trzech od dnia, w którym stała się ostateczna decyzja stwierdzająca nieważność decyzji wydanej z naruszeniem art. 156 k.p.a. albo decyzja, w której organ stwierdził w myśl art. 158 k.p.a., że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem przepisu art. 156 k.p.a. Powodowie legitymują się ostatecznymi decyzjami nadzorczymi z 2005 i 2007 roku, a zatem wniesienie powództwa w 2008 roku nastąpiło z zachowaniem terminu ustawowego. Roszczenia ich nie uległy przedawnieniu. Przepis art. 442¹ § 1 k.c. nie ma w sprawie zastosowania, co ostatecznie przesądził Sąd Najwyższy w powołanej uchwale z 31 marca 2011 roku

Z tych wszystkich względów orzeczono jak w pkt I i II wyroku. Należne każdemu z powodów odszkodowanie ustalone zostało jako odpowiadające wysokości udziałów w spadku po byłych współwłaścicielach młyna.

Odsetki ustawowe z uwagi na odszkodowawczy charakter roszczenia i ustalenie odszkodowania według cen aktualnych na datę zamknięcia rozprawy (art. 363 § 2 k.c.) zostały zasądzone od daty wydania wyroku, stąd dalej idące powództwo

podlegało oddaleniu (pkt II wyroku). W przypadku, gdyby opinia biegłego M. C. ustalała wartość przedsiębiorstwa według cen z 2005 roku, od kiedy powodowie domagają się odsetek ustawowych – wówczas ich żądanie uboczne podlegałoby uwzględnieniu. W sytuacji, gdy biegły dokonał wyceny wartości przedsiębiorstwa według cen aktualnych, to żądanie odsetek prowadziłoby do ich wzbogacenia kosztem pozwanego, ponieważ inne były ceny w 2005 roku, a inne są obecnie (wyższe), co zostało już uwzględnione w opinii przez biegłego.

Powodowie cofnęli ze skutkiem prawnym pozew w części obejmującej żądanie utraconych korzyści, zrzekając się tego roszczenia. Sąd ocenił, że ta czynność dyspozytywna strony nie jest sprzeczna z prawem, nie zmierza do jego obejścia, ani nie narusza żadnej z zasad współżycia społecznego (art. 203 § 4 k.p.c.). Dlatego na podstawie art. 203 w zw. z art. 355 k.p.c. umorzono postępowanie w tym zakresie.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu Sąd oparł na treści art. 100 w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. i w zw. z § 6 ust. 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. nr 163, poz. 1348 ze zm.).

Sąd obciążył pozwanego kosztami procesu w całości pomimo, że powodowie cofnęli pozew co do utraconych korzyści oraz popierali powództwo w rozmiarze uwzględniającym wartość składników ruchomych młyna określoną przez biegłego M. K. (2). Sąd uznał, że roszczenie o utracone korzyści należało do tej kategorii żądań, co do których istniały szerokie wątpliwości prawne, o czym świadczy bogate i odmienne w swych wnioskach orzecznictwo Sądu Najwyższego. Dopiero uchwała tego sądu z dnia 31 marca 2011 roku wyeliminowała wszelkie wątpliwości w tym zakresie, a powodowie cofnęli pozew. Nie sposób uznać, by miało swe zakotwiczenie prawne obciążenie ich w tej sytuacji kosztami procesu. Przegrana powodów w niewielkiej części nieuwzględnionego roszczenia Powód doprowadziła Sąd do konstatacji o konieczności zastosowania w sprawie normy z art. 100 k.p.c.. Sąd przyjął, że niewielka przegrana powodów uzasadnia włożenie na Skarb Państwa wszystkich kosztów procesu.

Na zasądzone koszty procesu na rzecz powodów składa się poniesiona przez niektórych część opłaty sądowej, koszty wynagrodzenia biegłych oraz wynagrodzenie fachowego pełnomocnika. Sąd nie uznał za zasadne żądanie powodów, aby każdemu z nich z osobną przyznać wynagrodzenie tego fachowego pełnomocnika, ponieważ jeden pełnomocnik reprezentował interesy wszystkich powodów, które były w swym trzonie zbieżne i nie zachodziła potrzeba poniesienia przez niego większych nakładów intelektualnych by raczej jednego z powodów przedstawiać szerzej, czy inaczej niż pozostałych. Sąd podzielił przy tym pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w uchwale z dnia 30 stycznia 2007 roku (III CZP 130/06, OSNC 2008/1/1), zgodnie z którym wygrywającym proces współuczestnikom, o których mowa w art. 72 § 1 pkt 1 k.p.c., reprezentowanym przez tego samego radcę prawnego, sąd przyznaje zwrot kosztów w wysokości odpowiadającej wynagrodzeniu jednego pełnomocnika (pkt III i IV wyroku).